

OBRAZOVANJE MLJEKARSKIH RADNIKA U HRVATSKOJ*

Ljerka GAMBERGER, dipl. inž., RO »Dukat«, Zagreb, prof. dr. Ante PETRIČIĆ, Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Zagreb

SAŽETAK

Promjene u našem odgojno-obrazovnom sistemu, uvođenjem usmjerenog obrazovanja uz rad, obuhvatile su i školske centre za obrazovanje mljekarskih radnika. Obrazovanje za zanimanje »mljekar« obavlja se u SR Hrvatskoj u 7 školskih centara (1979/80.) s ukupno 240 polaznika. Pored toga obrazuje se određen broj učenika za zanimanje »stručni radnik za operativno vođenje automatiziranih procesa«, koji će raditi u mljekarskoj industriji.

Nastavni planovi ovih školskih centara vrlo se razlikuju, te će polaznicima vjerojatno nedostajati ovo ili ono teoretsko ili praktično znanje.

Potrebno je da školski centri (davaoci usluga) i udruženi rad (primaoci usluga) što prije preko SIZ-ova: a) prodiskutiraju nastavne planove obrazovanja »mljekara«, odnosno »automatičara«, b) utvrde koliko »mljekara« odnosno »automatičara« može zaposliti mljekarska industrija, c) razmotre mogućnost organizacije jednog centra za izobrazbu mljekarskih radnika u Hrvatskoj, koji bi po broju i po kvaliteti polaznika zadovoljio današnje potrebe i današnji stupanj razvoja mljekarske industrije, d) razrade i verificiraju programe stupnjeviteg obrazovanja iz rada i uz rad već zaposlenih radnika u mljekarskoj industriji, e) te da centri postanu nosioci stalnog usavršavanja mljekarskih radnika svih stupnjeva putem dopunskih seminara, tečajeva, praktičnih vježbi i slično.

Uvodna objašnjenja

Zajedničkim programskim osnovama za I i II razred svih srednjih škola 1975/76. uveden je sistem usmjerenog obrazovanja. Time su stvoreni preduvjeti za buduće obrazovanje i uvođenje u rad svih učenika, te prevladana ranija podjela na škole koje osposobljavaju za radnička zanimanja i srednje stručne škole, te na one koje isključivo pripremaju za studij (gimnazije).

Ove su promjene uvod u preobrazbu cjelokupnog odgoja i obrazovanja što se treba integrirati u jedinstveni sistem udruženog rada. Pored toga, one u našem odgojno-obrazovnom sistemu nastoje riješiti opće probleme odgoja i obrazovanja koji se nužno nameću u suvremenim tehničkim uvjetima života i rada ljudi.

Obrazovanje uz rad i iz rada

Spajanje obrazovanja i rada nužno zahtijeva i mijenjanje dosadašnjih naslijeđenih odnosa u radu i obrazovanju.

Osnovno obilježje rada u staroj tvornici, koje je prenijeto i u naše tvornice, bila je podjela na umni i fizički rad.

* Referat održan na XVIII seminaru za mljekarsku industriju, Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Zagreb, 6-8. II 1980.

Radnik u takvim uvjetima postaje djelomično razvijeno ili ostaje nerazvijeno biće, njegove se sposobnosti jednostrano razvijaju. Novi sistem obrazovanja nastoji ukinuti podjelu na kreativni i izvršilački, na kvalificirani i nekvalificirani rad, zatim podjelu ljudi na upravljače i proizvođače. Visok stupanj razvoja znanosti i tehnike, sve manje običnog fizičkog rada, sve više složenih aparatura i procesa, upravo nameću ovaj preobražaj od starog u novi sistem. U području obrazovanja škola se sporo i teško oslobađa svojih tradicionalnih metoda te krutom organizacijom zahtijeva od učenika da slušaju predavanja i pamte golemu količinu podataka, da bi na kraju ono najpotrebnije naučili tek u radu.

U novom sistemu obrazovanja mora se polaziti od toga da se mladi čovjek što prije, već u toku usmjerenog obrazovanja, uključi u rad. Socijalnu sigurnost stječe iz odnosa prema udruženom radu, prema osobnom udjelu u stvaranju društvenog dohotka. On bi se postepeno trebao da pretvori od učenika koji uči u radnika koji radeći uči. U toku čitavog vijeka čovjeka rad i učenje bi se u jedinstvenom procesu međusobno smjenjivali i upotpunjavali. Napredovanje se ne bi smjelo odvijati kao do sada, jednostavno »putovanjem« iz jednog razreda u drugi, iz škole u školu, na osnovi dobivenih papira. Ono bi trebalo da ovisi i o postignutim rezultatima u procesu rada a ne samo o rezultatima u obrazovanju.

Osnovna obilježja novog sistema

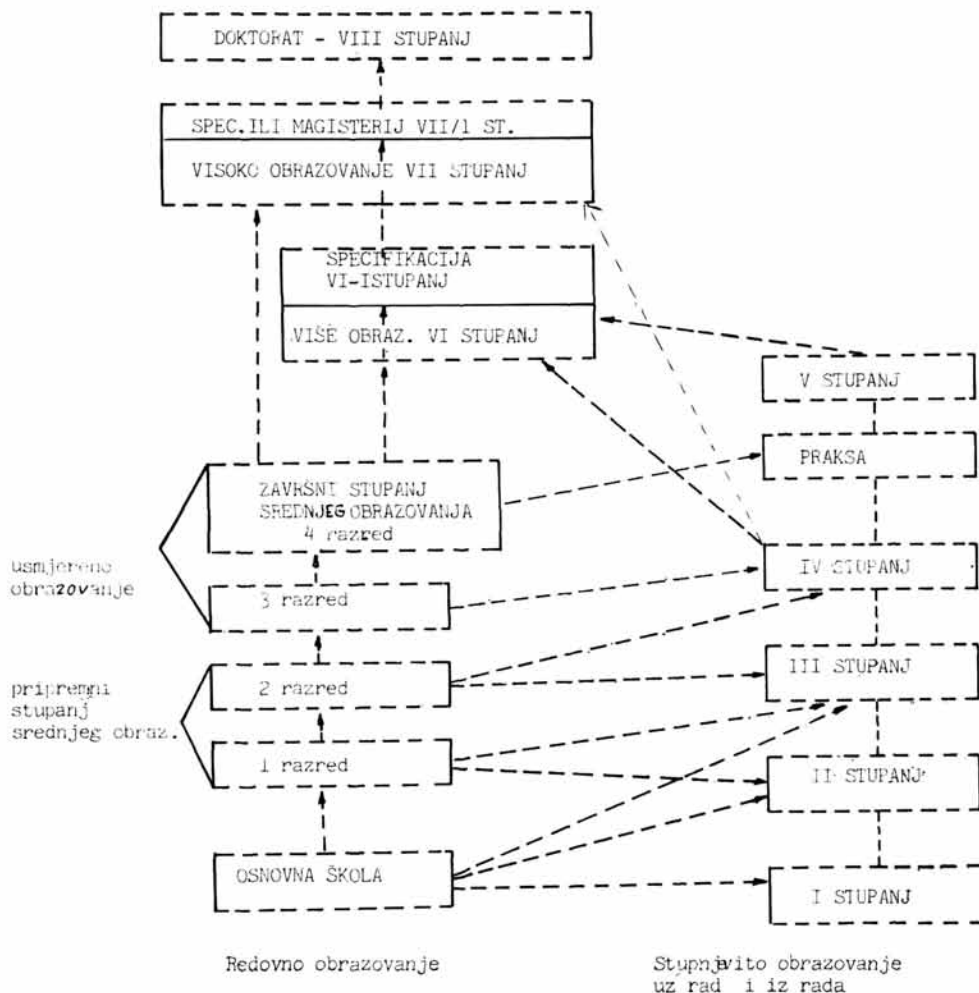
Novi sistem obrazovanja nameće i nove zadatke:

- osposobljavanje za samoupravljanje i razvijanje samoupravnih društvenih odnosa. Mijenjanje položaja polaznika od objekta obrazovnog procesa u subjekta koji aktivno, inicijativno, slobodno sudjeluje u obrazovanju i stvara obrazovni proces;
- osposobljavanje za rad i razvijanje stvaralačkog odnosa prema radu;
- stupnjevitost, elastičnost odgojno-obrazovnog sistema na osnovama jedinstvene klasifikacijske ljestvice. Obrazovanje se organizira u skladu s potrebama rada i individualnim sposobnostima i zanimanju polaznika;
- profesionalno usmjerenje kojim bi se što uspješnije osigurali osposobljavanje za prvo i buduće zanimanje koje će čovjek obavljati tokom svog radnog vijeka;
- permanentnost obrazovanja tokom čitavog čovjekovog života;
- jedinstvo obrazovnog sistema kojim će se prevladati podjela obrazovanja na pojedine međusobno zatvorene sisteme, kao što su: osnovno, srednje, više i visoko obrazovanje;
- uključivanje u pojedine oblike usmjerenog obrazovanja sve većeg broja već zaposlenih radnika, mijenjanjem strukture upisanih učenika, povećanjem upisa u proizvodne, osobito deficitarne struke i zanimanja.

Između organizacije udruženog rada i pojedinca (učenika odnosno studenta) uspostavljaju se određena prava i obveze. Organizacija osigurava uče-

Shema 1

SHEMATSKI PRIKAZ POVEZANOSTI REDOVNOG OBRAZOVANJA SA STUPNJEVITIM OBRAZOVANJEM UZ RAD I IZ RADA I MOGUĆNOSTI PRELASKA IZ REDOVNOG U OBRAZOVANJE UZ RAD I IZ RADA

* Napomena: U shemi 1 kod VI/I stupanj umjesto »specifikacija« čitaj specijalizacija.

niku (studentu) stručnu praksu u toku obrazovanja i zasniva radni odnos nakon završetka obrazovanja. Učenik (student) se obavezuje da će na vrijeme i uspješno završiti obrazovanje i snositi materijalnu odgovornost ako ne izvrši utvrđene obveze.

Nova mreža radnih organizacija odgoja i usmjerenog obrazovanja

Budući da postojeća mreža radnih organizacija odgoja i obrazovanja nije uvijek dovoljno ekonomična i djelotvorna, javlja se potreba za novom, racio-

nalnijom mrežom. U visokom školstvu, npr. naglo širenje ustanova u sve većem broju gradova, uzrokovalo je dupliranje kapaciteta, nedovoljnu koordinaciju, manjak potrebnih kadrova i dr. Slično je i sa srednjim obrazovanjem, gdje su pojedine manje razvijene sredine zahtijevale da se i kod njih uvode različiti programi završnog stupnja, iako za znatan dio tih programa nije bilo potreba, a niti su postojali objektivni i subjektivni uvjeti za njihovo ostvarenje.

Ovakva situacija nameće nam zadatak da temeljito ispitamo postojeće stanje u srednjem i višem obrazovanju. Bit će potrebni i neki zahvati na osnovi naših dogovora da se obrazovanje uskladi s potrebama udruženog rada, da se ukloni dupliciranje i tripliciranje, da se vodi više računa o svrsishodnosti i ekonomičnosti.

Jedinstvena klasifikacija zanimanja i stručne spreme

Dogovor o jedinstvenim osnovama za klasifikaciju zanimanja i stručne spreme bit će uskoro potpisan. Njegovim potpisivanjem i objelodanjivanjem praktički će se privedi kraju napuštanje dvojnosti u klasifikacijama. Ljestvica složenosti rada i napredovanja u radu morala bi se podudarati s ljestvicom obrazovanja i napredovanja u obrazovanju.

Dogovor o jedinstvenim osnovama za klasifikaciju zanimanja i stručne spreme obuhvaća 8 stupnjeva i 2 podstupnja. **Prvi** stupanj počinje s osnovnom školom, a **osmi** stupanj završava s doktoratom znanosti.

Priložena shema 1 jedinstvene osnove za klasifikaciju zanimanja i stručne spreme prikazuje redovno (školsko) obrazovanje i stupnjevito obrazovanje uz rad i iz rada. Na shemi se vidi kako se ova dva vida obrazovanja nadopunjuju. »Tablica 1« daje potrebno objašnjenje o: a) karakteru posla, b) potrebnom obrazovanju za svaki stupanj od I do VIII.

Tablica 1

Obilježje kategorije zanimanja

I STUPANJ. Zanimanja koja karakteriziraju **jednostavni** poslovi. Uz minimalno znanje operacije se često ponavljaju. Težište je na ograničenim radnim vještinama, navikama i sposobnostima.

Potrebno obrazovanje:

- završeno funkcionalno osnovno obrazovanje koje uključuje savladavanje programa osnovne škole i programa stručnog osposobljavanja,
- osnovna škola i kraći oblik stručnog osposobljavanja.

II STUPANJ. Zanimanja koja karakteriziraju **manje složeni** poslovi. Radne operacije koje se ponavljaju s jednostavnim i mehaniziranim sredstvima rada.

Potrebno obrazovanje:

- osnovna škola ili I razred pripremnog stupnja srednjeg obrazovanja i stručno osposobljavanje kojim se proširuje opće obrazovanje i stječe odgovarajuće stručno obrazovanje,

— savladan program I stupnja stručnog osposobljavanja te odgovarajući program koji se nadograđuje na ovo osposobljavanje.

U ovom stupnju stručnog obrazovanja predviđa se savladavanje dijela osnova nastavnog plana i programa srednjoškolskog obrazovanja.

III STUPANJ. Zanimanja koja karakteriziraju **srednje složeni** poslovi, što su raznovrsniji iako se ponavljaju. Potreban je veći stupanj razumijevanja osnova procesa rada, jer su moguće nepredvidive radne situacije u kojima radnik sam rješava nastale probleme.

Potrebno obrazovanje:

— osnovna škola,

— II stupanj stručnog obrazovanja,

— I ili II razred pripremnog stupnja srednjeg obrazovanja i stručno osposobljavanje kojim se proširuje opće obrazovanje i stječe stručno obrazovanje.

U III stupnju predviđa se savladavanje većeg dijela nastavnog plana i programa srednjoškolskog obrazovanja.

IV STUPANJ. Obilježja ovih zanimanja su **složene raznovrsne radnje**. Zahtijeva se cjelovito praktično i posebno teoretsko obrazovanje, vještine koje omogućavaju izvođenje složenih poslova i rješavanje konkretnih problema.

Potrebno obrazovanje:

U obrazovanje i stručno osposobljavanje na razini IV stupnja mogu se uključiti kandidati:

— nakon II razreda pripremnog stupnja srednjeg obrazovanja i nakon III stupnja stručnog osposobljavanja te nakon III razreda srednjeg usmjerenog obrazovanja.

Za ovaj stupanj stručnog osposobljavanja predviđa se potpuno savladavanje zajedničkih osnova nastavnog plana srednjoškolskog obrazovanja.

V STUPANJ. U ovim zanimanjima javljaju se **specijalističke raznovrsne** radne operacije s različitim sredstvima rada. Specijalističko obrazovanje provodi se uz rad nakon najmanje jednogodišnjeg radnog iskustva.

VI STUPANJ. Za ovaj stupanj predviđaju se zanimanja koja se odnose na **složene poslove i radne zadatke**. Stjecanje stručne spreme za ovaj stupanj predviđa se kroz dvogodišnji studij nakon IV stupnja, odnosno jednogodišnji studij nakon V stupnja.

VI/I STUPANJ. Ovaj stupanj odnosi se na **složene poslove** i radne zadatke koji zahtijevaju **odgovarajuću specijalizaciju** nakon završenog VI stupnja. Radnici VI/I stupnja kvalifikacijske ljestvice mogli bi nastaviti dalje obrazovanje na IV godini fakulteta.

VII STUPANJ. Ovaj stupanj predviđa obavljanje **vrlo složenih poslova** u pripremi, organizaciji, analitičkom proučavanju, u istraživanju, u društvenim djelatnostima i drugim područjima. Tu su obuhvaćena i vrlo složena rukovođeća radna mjesta.

Za postizanje VII stupnja predviđa se završavanje visokog obrazovanja.

VII/I STUPANJ. U ovom stupnju predviđeni su **vrlo složeni** poslovi i radni zadaci. Način stjecanja stručne spreme je postdiplomski, specijalistički i magistarski studij.

VIII STUPANJ. To su složeni, samostalni poslovi **znanstveno-istraživačkog** rada u različitim znanstvenim disciplinama. Ovaj stupanj obuhvaća i najsloženije poslove rukovođenja vrlo složenim organizacijama te sistemima privrednih i društvenih djelatnosti.

Za ovaj stupanj predviđa se doktorat nauka.

Klasifikacija zanimanja primijenjena na mljekarstvo

Sistemom usmjerenog obrazovanja obuhvaćena je i grana djelatnosti — mljekarstvo.

»Jedinstvena klasifikacija djelatnosti«, prema odluci Saveznog izvršnog vijeća, 1976. klasificirala je djelatnosti koje se odnose na mljekarstvo ovako:

Grana	Grupa	Podgrupa	Naziv djelatnosti
0130		01. Industrija	
			Proizvodnja prehrambenih proizvoda
	01305	013050	Prerada mlijeka
		09. Zanatstvo	
0901	09017	090179	Izrada ostalih prehrambenih proizvoda

Iz ove se klasifikacije vidi da se mljekarstvo može klasificirati kao djelatnost koja spada u ove grane: a) industrija, b) zanatstvo.

Srednjoškolsko obrazovanje za zanimanje »mljekar« počelo je u Hrvatskoj u nekoliko školskih centara u Bjelovaru, Belom Manastiru, Osijeku, Slavonskoj Požegi, Vinkovcima, Zadru i Grubišnom Polju. Svi navedeni centri rade u okviru SIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivrede i prehrambene industrije, osim u Grubišnom Polju koji spada pod SIZ za zanatstvo i komunalnu djelatnost.

U školskoj godini 1979/80. školuje se u tim centrima u III razredu 117, a u IV 123 polaznika (tablica 2). To je prilično velik broj i vrijedno je razmisliti može li mljekarska industrija u Hrvatskoj zaposliti toliki broj obrazovanih stručnjaka zanimanja »mljekar«. Pored ovog profila naša sve više mehanizirana i automatizirana mljekarska industrija treba radnike obrazovane u tehnološkim operacijama, elektrotehnici, mehanizaciji i automatizaciji. Tomu slično zanimanje je stručni radnik za operativno vođenje automatiziranih procesa. Program obrazovanja za zanimanje »mljekar« i »radnik za operativno vođenje automatiziranih procesa« je različit, pa stoga prikazujemo 2 nastavna plana za zanimanje »mljekar« i nastavni plan za zanimanje »stručni radnik za operativno vođenje automatiziranih procesa«.

Nastavni plan koji je odobrio SIZ za zanatstvo i komunalnu djelatnost provodi se samo u Centru za odgoj i usmjereno obrazovanje Grubišno Polje. Nastavni plan SIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivredne i prehrambene industrije SR Hrvatske za zanimanje »mljekar« provodi se u svim ostalim centrima gdje se obrazuju mljekari (Bjelovar, Beli Manastir, Osijek, Slavenska Požega, Vinkovci, Zadar).

Tablica 2

Pregled polaznika završnog stupnja srednjoškolskog obrazovanja u SR Hrvatskoj
 Obrazovanje za zanimanje »mljekar« u školskoj godini 1979/80.

SIZ	Školski centar	Broj polaznika po razredima III i IV	
		III	IV
SIZ odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivredne i prehrambene industrije SR Hrvatske	Centar za usmjereno obrazovanje, Bjelovar	22	16
	SŠC, Beli Manastir	—	24
	SŠC »Ruđer Bošković« Osijek	10	—
	CUO Slavonska Požega	—	29
	PŠC Vinkovci	25	10
	CUO Zadar	30	14
SIZ za zanatstvo, komunalnu djelatnost, Zagreb	Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje Grubišno Polje	30	30
	Ukupno	117	123

Tablica 3

Nastavni plan završne faze usmjerenog srednjoškolskog obrazovanja za zanimanje: stručni radnik-mljekar

(IV stupanj kvalifikacijske ljestvice)

Redni broj	Naziv predmeta	Broj sati		
		III razred	IV razred	Ukupno
I. OPĆEOBRAZOVNO PODRUČJE				
1.	Hrvatski ili srpski jezik	2 (70)	2 (64)	134
2.	Teorija i praksa samoupravnog socijalizma	1 (35)	—	35
3.	Matematika	2 (70)	—	70
4.	Tjelesni odgoj	2 (70)	2 (64)	134
				373
II. OPĆESTRUČNO PODRUČJE				
5.	Osnove mjerne i regulacijske tehnike	3 (105)	—	105
6.	Osnove biokemije	—	2 (64)	64
7.	Osnove mikrobiologije s higijenom	2 (70)	—	70
8.	Osnove termodinamike i termotehnike	—	2 (64)	64
9.	Tehnološke operacije u prehrambenoj industriji	3 (105)	—	105
10.	Ekonomika i organizacija proizvodnje	—	4 (128)	128
11.	Zaštita na radu	1 (35)	—	35
				571
III. UŽE STRUČNO PODRUČJE				
12.	Poznavanje sirovina	2+2 (140)	—	140
13.	Tehnologija prerade mlijeka	4 (140)	6 (192)	332
14.	Strojevi i uređaji u mljekarstvu	2+2 (140)	2+2 (128)	268
15.	Praktična nastava	4 (140)	10 (320)	460
	Ukupno	32 (1120)	32 (1024)	2144
IV. FAKULTATIVNI PROGRAM		4 (140)	2 (126)	268
V. KONTINUIRANI PRAKTIČNO-PROIZVODNI (PROFESIONALNI) RAD:		Nakon završenog III razreda 140 sati		

Tablica 4

(Centar Grubišno Polje)

**Nastavni plan odgoja i usmjerenog obrazovanja za zanimanje stručni radnik-mljekar
(IV stupanj kvalifikacijske ljestvice)**

Redni broj	Nastavni predmet	Satnica				Ukupno
		Tjedno	Godišnje	Tjedno	Godišnje	
		I razred		II razred		
1.	Hrvatski ili srpski jezik	2	70	2	64	134
2.	Teorija i praksa samoupravnog socijalizma	1	35	—	—	35
3.	Tjelesni odgoj	2	70	2	64	134
4.	Strani jezik, njemački ili engleski	2	70	1	32	102
5.	Primijenjena matematika	2	70	1	32	102
6.	Primijenjena mikrobiologija s vježbama	2+1	105	—	—	105
7.	Mljekarstvo s vježbama	2+1	105	—	—	105
8.	Stočarstvo i zoohigijena	1	35	1	32	67
9.	Strojevi u mljekarstvu i zaštita na radu	1	35	—	—	35
10.	Organizacija i ekonomija proizvodnje	—	—	1	32	32
11.	Tehnologija zanimanja i laboratorijske vježbe	2	70	5+2	224	294
12.	Proizvodni rad	12	420	16	512	932
13.	Fakultativna nastava	2	70	2	64	134
Ukupno		33	1155	33	1056	2211
Proizvodna praksa		105				

Tablica 5

**Nastavni plan završnog stupnja srednjeg obrazovanja za zanimanje: stručni radnik
za operativno vođenje automatiziranih procesa
(IV stupanj kvalifikacijske ljestvice)**

Redni broj	Naziv predmeta	III razred tjedno		IV razred tjedno		Ukupno
		I/18	II/17	III/18	IV/14	
		I. ZAJEDNIČKE OSNOVE PROGRAMA				
1.	Hrvatski ili srpski jezik i književnost	2	2	2	2	134
2.	Teorija i praksa samoupravnog socijalizma	2	—	—	—	36
3.	Matematika	2	2	—	—	70
4.	Tjelesni odgoj	2	2	2	2	134
II. ZAJEDNIČKE OSNOVE STRUKE						
5.	Biokemija	—	3	—	—	51
6.	Osnovi mikrobiologije	3	—	—	—	54
7.	Osnovi mjerne i regulacijske tehnike	2	2	2	—	106
8.	Organizacija rada i ekonomika OUR-a	—	2	3	—	88
9.	Osnovi termodinamike i termotehnike	—	—	2	3	78
10.	Strani jezik	2	2	2	2	70
11.	Matematika u funkciji struke	—	—	2	2	64

Red. broj	Naziv predmeta	III razred tjedno		IV razred tjedno		Ukupno
		I/18	II/17	III/18	IV/14	
III. PROIZVODNO-TEHNOLOŠKO PODRUČJE						
	12. Zaštita na radu	15	15	17	21	1125
	13. Tehnološki procesi, operacije i industrijski materijal	2	—	—	—	36
	14. Posebne tehnologije	6	4	—	—	176
	15. Industrijska elektrotehnika	—	—	—	6	84
	16. Automatsko vođenje procesa	7	3	3	—	231
		—	8	14	15	598
	Ukupno sati	30	30	30	30	2010
IV. FAKULTATIVNI PROGRAM		4—6	4—6	4—6	4—6	
V. SLOBODNE AKTIVNOSTI		1	1	1	1	
VI. PROIZVODNI RAD U ZANIMANJU		20 dana nakon III razreda				

Zajedničke osnove programa jednake su za sva tri nastavna plana. Osnove struke su, međutim, različite i svaki plan ima određene specifičnosti, na koje želimo upozoriti:

1. Stručni radnik »mljekar«

Naglasak na predmete: (sati:)
 Osnove mjerne i regulacijske tehnike (105)
 Termodinamika, termomehanika (64)
 Tehnološke operacije (105)
 Ekonomika i organizacija proizvodnje (128)
 Tehnologija prerade mlijeka (332)
 Strojevi i uređaji u mljekarstvu (268)
 Praktična nastava (460)

2. Stručni radnik »mljekar« (Grubišno Polje)

Naglasak na predmete: (sati:)
 Mljekarstvo i stočarstvo (172)
 Tehnologija zanimanja (294)
 Proizvodni rad (932)

3. Stručni radnik za operativno vođenje automatiziranih procesa

Naglasak na predmete: (sati:)
 Osnove mjerne i regulacijske tehnike (106)
 Organizacija rada i ekonomika OOUR-a (88)
 Termodinamika i termomehanika (78)
 Tehnološki procesi i operacije (176)
 Posebne tehnologije (231)
 Automatsko vođenje procesa (598)
 Industrijska elektrotehnika (231)
 Proizvodni rad (nakon III razreda) (140)

Za plan 1 karakterističan je prilično uravnotežen raspored između tehničkih, tehnoloških predmeta i praktičnog rada. Plan 2 ističe proizvodni rad, a plan 3 automatizaciju i elektrotehniku.

Rezultati obrazovanja prema različitim planovima vidjet će se prema radu njihovih učenika u mljekarskoj industriji. Udruženi rad bi već sada preko SIZ-ova mogao više utjecati na nastavni plan školskih centara. Koliko udruženi rad izdvaja sredstava za usmjereno obrazovanje u mljekarskoj industriji vidi se iz primjera SIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivrede i prehrambene industrije Zagreb za 1978. godinu.

Tablica 6

Zaposlenost, dohodak te izdvajanje za usmjereno obrazovanje SIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivrede i prehrambene industrije u Zagrebu 1978. godine (mljekarska industrija)

Zajednica općina	Broj OOUR-a prerađe mlijeka	Broj zaposlenih	Procjena dohotka za 1978. g. d	2,2% za usmjereno obrazovanje d
Bjelovar	3	1321	229.112	5.040.000
Varaždin	1	128	17.500	385.000
Karlovac	1	156	40.674	894.000
Zagreb	3	1380	294.227	6.472.000
Ukupno	8	2985	581.513	12.791.000

Tako je npr. »Dukat« 1978. godine uplatio SIZ-u 2.770.000 d, 1979. godine 4.330.000 d, a za 1980. bit će uplaćeno 7.380.000 dinara (procjena).

Literatura

1. JERGOVIĆ, M. (1979): Osnovni pravci daljnjeg razvoja, odgoja i usmjerenog obrazovanja u SR Hrvatskoj, Zagreb.
2. JERGOVIĆ, M. (1979): Polazne osnove reforme usmjerenog obrazovanja, Zagreb.
3. (1979): Jedinствена klasifikacija djelatnosti, Zagreb.
4. (1977): Prijedlog profila nastavnog plana i programa završne faze usmjerenog srednjoškolskog obrazovanja za zanimanje: stručni radnik-mljekar, Zagreb.
5. (1977): Nacrt plana i programa odgoja i usmjerenog obrazovanja kadrova u proizvodnji prehrambenih proizvoda, za potrebe zanatstva, stambene i komunalne djelatnosti, Zagreb.